

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2010 vp

Hallituksen esitys laeiksi elintarvikelain ja Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä helmikuuta 2010 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi elintarvikelain ja Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 275/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- elintarviketurvallisuusjohtaja Veli-Mikko Niemi ja neuvotteleva virkamies Anne Haikonen, maa- ja metsätalousministeriö

- yksikönjohtaja Arja Kaiponen, Elintarviketurvallisuusvirasto
- erityisasiantuntija Tarja Hartikainen, Suomen Kuntaliitto
- kaupungineläinlääkäri Riikka Åberg, Helsingin kaupungin ympäristökeskus
- toimitusjohtaja Roger Bagge, Suomen Pakkausyhdistys.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Tullilaboratorio
- Suomen Kuntaliitto
- Elintarviketeollisuusliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elintarvikelakia ja Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annettua lakia. Lakeihin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden mukaan Elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot ja kuntien elintarviketurvontaviranomaiset ovat toimivaltaisia valvoamaan kalastus- ja vesiviljelytuotteista kuluttajalle annettavia tietoja koskevan komission asetuksen noudattamista.

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita markkinoille saattaville toimijoille

ehdotetaan säädettäväksi velvollisuus ilmoittaa toimipaikastaan ja toiminnastaan sijaintikunnan elintarviketurvontaviranomaiselle. Toimipaikat merkittäisiin kunnan valvontaviranomaisen ja Elintarviketurvallisuusviraston pitämiin rekistereihin.

Komission vanha siirtymäaika-asetus mahdollistaa viralliseen valvontaan kuuluvien tutkimusten tekemisen akkreditoimattomassa laboratoriossa vuoden 2009 loppuun saakka. Akkreditoimattomassa laboratoriossa voitaisiin kuitenkin edelleen tehdä viralliseen valvontaan kuulu-

via trikiinitutkimuksia komission uudessa siirtymäaika-asetuksessa mainittuun määräpäivään saakka. Maininnat lihentarkastuslaboratoriosta ehdotetaan poistettavaksi elintarvikelaista.

Esityksessä ehdotetaan myös, että kunnan olisi perittävä maksu kaikkien Euroopan unionin

ulkopuolelle elintarvikkeita vievien elintarvikehuoneistojen valvonnasta. Lisäksi alkutuotanto-paikkarekisterin rekisterinpitäjäksi ehdotetaan muutettavaksi Elintarviketurvallisuusvirasto.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan keväällä 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Kalastus- ja vesiviljelytuotteista kuluttajille annettavien tietojen valvonta

Euroopan unionin lainsäädäntö edellyttää, että tukku- ja vähittäismyynnissä olevista kalastustuotteista ilmoitetaan kuluttajalle kalalaji, kalastustuotteen tuotantomenetelmä (pyydetty/viljelty) sekä kalan pyyntialue. Lisäksi edellytetään, että jäsenvaltiolla on käytännön valvontajärjestelmä EU-lainsäädäntöön perustuvien vaatimusten noudattamisen valvomiseksi. Kalastus- ja vesiviljelytuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 104/2000 4 artiklassa säädetään yleisesti kalastus- ja vesiviljelytuotteiden kaupan pitämisen edellytyksistä siltä osin kuin ne koskevat kuluttajalle annettavia tietoja. Kalastus- ja vesiviljelytuotteista kuluttajalle annettavista tiedoista säädetään yksityiskohtaisesti kalastus- ja vesiviljelytuotteiden alalla kuluttajalle annettavien tietojen osalta annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2065/2001.

Valiokunta toteaa, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset valvovat kalastuspolitiikkalain nojalla EU-lainsäädännön edellyttämiä tietoja kalasatamissa. Kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset valvovat puolestaan yleisesti tukku- ja vähittäismyymälöissä elintarvikkeista kuluttajille annettavia tietoja. Kalastus- ja vesiviljelytuotteita koskevan EU-lainsäädännön mukaisesti kuluttajalle annettavien tietojen valvonnasta tukku- ja vähittäismyymälöissä ei ole laissa säädettyä valtuutusta. Tämä tarkoittaa sitä, että kalastustuotteiden tietoja koskevien vaatimusten noudattamista tukku- ja vähittäismyymälöissä ei valvota tällä hetkellä.

Lakiehdotuksen mukaan Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1139/1994) 3 §:ään esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädetään, että toimivaltaisia valvontaviranomaisia kalastus- ja vesiviljelytuotteista kuluttajalle annettavia tietoja koskevan EU-lainsäädännön valvonnan osalta olisivat elintarviketurvallisuusvirasto, aluehallintovirastot ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaiset. Vastaavasti elintarvikelain 3 §:ään lisätään ehdotuksen mukaan uusi 4 momentti, jossa säädetään mainituista toimivaltaisista viranomaisista. Kalastus- ja vesiviljelytuotteiden valvonnan järjestäminen lakiehdotuksen mukaisesti ei toisi elintarvikelain tarkoittamille valvontaviranomaisille uusia valvontakohteita, mutta lisää kuitenkin osaltaan kuntien kuormitetun elintarvikevalvonnan käytännön valvonta-tehtäviä.

Valiokunta toteaa, ettei esitetty muutos ole kovin merkittävä elintarvikehygienian valvonnan parantamisen kannalta eikä se edistä riskiperusteista valvontaa. Valiokunta katsoo, että kalastustuotteiden laadun kannalta on keskeistä valvoa tehokkaasti erityisesti pyynti- ja nostopäivien ilmoittamista, jotka ovat kuluttajan kannalta olennaisia tietoja tuotteiden tuoreutta arvioitaessa.

Kontaktimateriaalien valvonta

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia aineita ja tarvikkeita kutsutaan yleisesti kontaktimateriaaleiksi. Elintarvikelakia sovelletaan myös kontaktimateriaaleihin, ja niiden turvallisuuden liittyvät vaatimukset sisältyvät Euroopan unionin lainsäädäntöön. Vastuu kontaktima-

teraaalien turvallisuudesta ja vaatimustenmukaisuudesta on lähtökohtaisesti alan toimijoilla.

Valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 mukaan jäsenvaltioiden velvollisuus suorittaa virallista valvontaa koskee myös elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia aineita ja tarvikkeita. Viranomaisvalvonnan järjestäminen edellyttää, että valvontaviranomaisilla on riittävät tiedot alan toimijoista. Elintarvikelakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kontaktimateriaaleja markkinoille saattavan toimijan tulee tehdä ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle. Lisäksi kontaktimateriaaleja markkinoille saattavat toimijat merkitään ehdotuksen mukaan elintarviketurvallisuusviraston ja kunnan valvontaviranomaisten ylläpitämiin rekistereihin.

Valiokunta huomauttaa, että pakkausten tuonin valvonnassa on ollut puutteita ja taustatietojen varmentaminen on osoittautunut vaikeaksi. Kontaktimateriaalivalvonnassa ongelmia ovat aiheuttaneet erityisesti ns. kolmansista maista tuodut muovitarvikkeet, joissa on todettu säädösten vastaisia vierasainepitoisuuksia. Osa tuonnista on tapahtunut sellaisten toimijoiden kautta, jotka eivät ole valvonnan piirissä. Valiokunta pitää keskeisenä sitä, että kaikkien määreysten vastaisten tuontimuovituotteiden markkinoille pääsy estetään maahantuonnin yhteydessä ja että vastuuketju virhetapauksessa ulotetaan kattavasti kaikkiin toimijoihin. Tämä edellyttää tullin tuontivalvonnan laajentamista ja tehostamista.

Valiokunta korostaa, että tullin ja elintarviketurvallisuusviraston yhteistyötä kontaktimateriaalien valvonnassa tulee tiivistää huomattavasti. Tulli valvoo elintarvikelain nojalla kontaktimateriaalien tuontia ns. kolmansista maista sekä myös sisämarkkinatuontia. Valiokunta katsoo, että yhteistyötä tulee tehostaa erityisesti valvonnan suunnittelussa ja kohdentamisessa. Tullin ja elintarviketurvallisuusviraston yhteistyönä toteutettavan tuonnin valvonnan tulee olla tulevaisuudessa nykyistä kattavampaa.

Valiokunta pitää tarpeettomana viranomaisen hallinnollisen taakan lisäämisenä sitä, että

elintarvikelaissa säädettäisiin kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa toimijalle ilmoituksen vastaanottamisesta. Valiokunta esittääkin jäljempänä, että lakiehdotuksen 21 a §:n 1 momentin viimeinen virke poistetaan tarpeettomana.

Elintarvikevalvonnan kehittäminen

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että kuntien elintarvikevalvonnan tehtävien lisääminen samoin kuin siihen liittyvä byrokratian kasvattaminen pysäytetään. Kuntien elintarvikevalvonnassa on ollut jo vuosia huomattava epäsuhta lainsäädännöllä asetettujen tehtävien ja käytettävissä olevien resurssien välillä. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, etteivät nykyiset säännökset mahdollista riittävästi valvonnan tarkoituksenmukaista suuntaamista elintarvikehygienian kannalta riskialttiimpiin kohteisiin.

Valiokunta korostaa, että elintarvikelainsäädännön tulkintaan ja soveltamiseen kunnissa liittyy myös käytännön ongelmia. Tällä hetkellä erot kuntien välillä valvonnan kattavuudessa ja säännösten tulkinnassa ovat merkittäviä. Erityistä huomiota valvonnan kehittämisessä tulee kiinnittää siihen, että elintarvikevalvontaa suoritetaan yhdenmukaisin perustein kaikissa kunnissa. On täysin välttämätöntä, että elintarvikevalvonnan rakenteita ja ohjausta kehitetään pikaisesti ongelmien poistamiseksi.

Maahantuonnin ongelmia ei voida ratkaista siten, että kunnat valvovat tuotteita hajautetusti sen jälkeen, kun ne ovat jo markkinoilla. Valiokunta pitää välttämättömänä erityisesti maahantuontiin liittyvien ongelmien ratkaisemista jatkossa nykyistä kattavammin tullin ja elintarviketurvallisuusviraston yhteisellä keskitetyllä valvonnalla. Näitä maahantuonnin valvonnan tehtäviä ei tule säilyttää kunnille. Jos kuntien tehtäviä elintarvikevalvonnassa tulevaisuudessa lisätään, valtion on aina samassa yhteydessä osoitettava myös tehtäviin tarvittavat resurssit. (*Lausumaehdotus*)

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusta.

tusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Yksityiskohtaiset perustelut

3 §. Euroopan yhteisön lainsäädäntö. Valiokunta ehdottaa pykälän otsikossa yhteisön muuttamista unioniksi, koska ns. Lissabonin sopimuksen voimaantulon myötä Euroopan unioni on korvannut Euroopan yhteisön.

21 a §. Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien tarvikkeiden markkinoille saattamisesta ilmoittaminen. Valiokunta toteaa, että toimijalla on jo hallintolain nojalla oikeus saada pyynnöstä todistus asiakirjan jättämisestä, ilman että siitä erikseen säädetään. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin muuttamista siten, että viimeinen virke poistetaan tarpeettomana, koska tietojen viranomaiselle saapumisesta toimijalle tapahtuva ilmoittaminen aiheuttaa kuntien viranomaisille tarpeetonta hallintotyötä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 3 §:n otsikko ja 21 a § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

3 §

*Euroopan **unionin** lainsäädäntö*

(Kuten HE)

21 a §

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien tarvikkeiden markkinoille saattamisesta ilmoittaminen

Toimijan, joka saattaa markkinoille elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita, on ilmoitettava toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta toimipaikan sijaintikunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle.

(Poist.)

(2 mom. kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus huolehtii jatkossa pakkausmateriaalien kuin myös elintarvikkeiden maahan-

tuontiin liittyvän valvonnan kattavasta keskittämisestä tullille ja elintarvike-turvallisuusvirastolle sekä varmistaa kuntien elintarvikevalvonnan resurssit kuntien tehtäviä lisättäessä.

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Mats Nylund /r
vpj.	Pertti Hemmilä /kok	Klaus Pentti /kesk
jäs.	Lasse Hautala /kesk (osittain)	Petri Pihlajaniemi /kok
	Hannu Hoskonen /kesk	Erkki Pulliainen /vihr
	Anne Kalmari /kesk	Kari Rajamäki /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Arto Satonen /kok
	Lauri Kähkönen /sd	Katja Taimela /sd
	Esa Lahtela /sd	Pekka Vilkuna /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jaakko Autio.